

АУДИТ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ: ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України, який відбувається на фоні подолання фінансово-політичної кризи та супроводжується великою кількістю загроз та викликів через прискорену глобалізацію світового господарства, здійснюється зміна форм контролю як за фінансами в цілому, так і державними фінансами зокрема. Отже станом на сьогодні одним із пріоритетних напрямів фінансової політики держави є реформування державного фінансового контролю (далі - ДФК) з метою формування дієвої та ефективної системи ДФК [1]. Задля досягнення поставленої мети відбувається активне впровадження та розвиток в діяльності всіх органів державного сектору, органів контролю державних фінансів такої інноваційної форми державного фінансового контролю як аудит державних фінансів (далі - АДФ) [1]. Як показує досвід розвинутих країн світу, це дозволяє підвищувати ефективність використання, перш за все, державних фінансових ресурсів та майна, забезпечувати суспільство високоякісними соціальними послугами, досягати відкритості органів влади і державного сектора [2].

В Україні, не дивлячись на недосконалість системи ДФК та все ще триваючі реформи в досліджуваній сфері, також є всі ознаки того, що реформування системи ДФК ефективно та здійснюється у заданому керівництвом країни напрямі розвитку. Це підтверджується значними здобутками в сфері, перш за все, аудиту державних фінансів як прогресивної форми в системі ДФК (що також відповідає всім нормам та стандартам в контексті обраного країною євроінтеграційного вектору розвитку як в цілому, так і системи ДФК зокрема) завдяки активним діям Рахункової палати України (в якості вищого органу аудиту державних фінансів, який поки що, на жаль, не закріплено в Конституції) та Державної аудиторської служби України (далі – Держаудитслужба) [2]. Станом на сьогодні вражаючими є результати діяльності Держаудитслужби, на яку покладено законодавцями основні функції щодо впровадження на всіх рівнях діяльності органів державного сектору АДФ та оцінки його розвитку в системі державного внутрішнього фінансового контролю (далі - ДВФК) - контролю, який зосереджений в органах державної (переважно – виконавчої) влади, міністерствах, організаціях та установах, що їм підпорядковуються. Отже, за підсумками 2017 року

можна констатувати, що стан ДФК в Україні як в цілому, так і такої його ключової складової як ДВФК, є задовільним – розроблено та прийнято низку нормативно-правових актів та інших документів, що забезпечують подальший розвиток та ефективне функціонування системи ДФК в Україні завдяки впровадженню на нижчих рівнях діяльності (завдяки децентралізації державного управління) та розвитку АДФ на вищих рівнях діяльності державних органів та в діяльності органів контролю державних фінансів [4;5]. Ключовим документом є затверджений Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року, в якому питання розвитку системи ДФК через активне впровадження та розвиток АДФ розглянуто в окремому розділі (розпорядження Кабміну від 03 квітня 2017 р. № 275) [6].

Дослідженням питань контролю державних фінансів присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні автори, як Басанцов В., Виссер А., Дікань Л., Дмитренко Г., Зубілевич С., Івашова Л., Клец Л., Конинг Р., Любенко А, Милостних О., Михайлова Н., Мних Є., Мозер Й., Пожар Т., Рудніцька Р., Скорба О., Слободяник Ю., Стефанюк І., Сюркало Б., Трофімова Л., Хмельков А., Чумакова І., Шевчук О. тощо [1;2]. В роботах дослідників розглядаються переважно питання формування теоретичних засад аудиту державних фінансів, проблеми та перспективи реформування системи державного фінансового контролю в Україні. Однак питання визначення перспективних напрямів розвитку АДФ в контексті реформування системи ДФК досліджено недостатньо.

Все викладене вище обумовлює актуальність та своєчасність обраного напрямку дослідження, його мету і завдання.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування перспективних напрямів розвитку АДФ в контексті реформування системи ДФК в Україні та надання практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування системи ДФК з урахуванням тенденцій розвитку аудиту державних фінансів в Україні. Відповідно до зазначеної мети було поставлено наступні завдання: визначити напрями реформування системи ДФК в Україні; проаналізувати сучасний стан реформування системи ДФК в Україні, стан впровадження та розвитку АДФ в діяльності органів державного сектору та органів контролю державних

фінансів; виявити тенденції розвитку АДФ; узагальнити класифікацію АДФ як форми ДФК в контексті реформування системи ДФК з урахуванням вітчизняної практики організації АДФ та вимог міжнародного законодавства; обґрунтувати напрями підвищення ефективності функціонування системи ДФК з урахуванням перспективних напрямів розвитку АДФ в Україні.

Отже, перш за все, слід зазначити, що розвиток системи управління державними фінансами в Україні супроводжується комплексним реформуванням системи ДФК за двома напрямками: *методологічним та кадровим*.

Методологічний напрямок реформування системи ДФК передбачає удосконалення механізмів проведення контрольних процедур, зокрема: посилення ролі АДФ (розширення його видів та форм з урахуванням міжнародного досвіду) з метою попередження та недопущення фінансово-бюджетних порушень та підвищення ефективності здійснення процесу управління державними фінансовими ресурсами; кардинальне реформування функції інспектування, підвищення його дієвості як інструменту виявлення і документування порушень з ознаками шахрайства та налагодження взаємодії з OLAF (місія Єврокомісії з питань боротьби із шахрайством, що полягає у захисті фінансових інтересів ЄС); удосконалення контролю у сфері публічних закупівель переважно шляхом модернізації механізму здійснення моніторингу публічних закупівель.

Кадровий напрямок реформування характеризується запровадженням та постійною модернізацією системи професійного розвитку працівників Держаудитслужби на центральному, регіональному та місцевому рівні. Слід відзначити, що на сьогоднішній день вже створено ефективну модель розвитку та підготовки висококваліфікованих кадрів у сфері ДФК, яка відзначається застосуванням інноваційних форм і методів навчання (проведення тренінгів, дистанційних навчань, залучення міжнародної технічної допомоги тощо).

Варто відмітити, що зазначені заходи на сьогоднішній день активно впроваджуються в діяльності органів ДФК, а також вдосконалюються та модернізуються з урахуванням вітчизняних здобутків та передового міжнародного досвіду.

В сучасній практиці органів контролю за державними фінансами, що останнім часом доволі часто використовують таку форму ДФК як АДФ в контексті реформування системи ДФК, пріоритетним напрямом розвитку є впровадження в діяльність державних органів центральної та місцевої влади, а також в діяльність інших органів державного сектору внутрішнього АДФ або внутрішнього аудиту державного сектору (саме у такий спосіб визначено цей вид досліджуваної форми ДФК в Міжнародних стандартах вищих органів аудиту INTOSAI) [3].

Інспектування (у формі ревізії) також поки що залишається у вітчизняній практиці здійснення

ДФК, але мета цієї форми контролю (не дивлячись на те, що завдяки останній продовжується виявлення порушень у бюджетному процесі) полягає у виявленні фактів шахрайства. Так, наприклад протягом 2017 року, в умовах зміщення пріоритетів діяльності органів ДФК на попередження порушень у фінансовій сфері забезпечено зростання частки аудитів у загальній кількості заходів ДФК з 10,3 % до 13,2 % [4]. Якщо враховувати норми діючого законодавства та існуючий теоретичний доробок з питання АДФ, то в залежності від мети, завдань, предметної області ДФК, можна виокремити внутрішній аудит в державному секторі та державний фінансовий аудит.

У підсумку доцільно вказати на значущість запровадження та розвитку АДФ як складової системи ДФК в Україні, що підтверджується значними здобутками розвинутих країн, а також чималими напрацюваннями в цій сфері у вітчизняній теоретико-практичній площині ДФК. Адже єдині засади цілісної системи АДФ, на думку автора, забезпечують законність дій державних органів шляхом прозорості, відкритості і підзвітності зазначених органів суспільству. До того ж розвиток АДФ сприяє стабільному функціонуванню державних органів, а також стабілізує суспільно-політичну ситуацію в країні, підґрунтям чого є врахування інтересів громадськості стосовно здійснення контролю за діяльністю органів держави та відповідних чиновників. Таким чином, перспективні напрями розвитку АДФ як форми ДФК в контексті реформування системи ДФК в Україні являють собою передумову для переходу до інноваційного типу соціально-економічних відносин в Україні.

Список літератури

1. А. Виссер, «XXI век и наши дальнейшие перспективы», *EUROSAI*, № 21, с. 92-94, 2015.
2. Т. О. Кривцова, «Внутрішній аудит державних фінансів: перспективні напрями розвитку», *Управління розвитком*, № 4, с. 38-49, 2016.
3. Международные стандарты высших органов аудита (The International Standards of Supreme Audit Institutions)(ISSAI). [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.intosai.org>. Дата звернення: 01.02.2018.
4. Звіт про результати діяльності Держаудитслужби та її територіальних органів за січень-грудень 2017 року. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/>. Дата звернення: 01.02.2018.
5. Результати діяльності підрозділів внутрішнього аудиту. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/>. Дата звернення: 01.02.2018.
6. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плани пріоритетних дій Уряду/ [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/>. Дата звернення: 01.02.2018.